

УДК 343.544

Олег Миколайович ЄМЕЦЬ,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності

Національної академії внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0864-2302>

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВИГОТОВЛЕННЯ ТА ОБІГ ПОРНОГРАФІЧНИХ ПРЕДМЕТІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Криміналізація злочинів проти моральності, як справедливо зауважує С. Г. Кулик, є цілком соціально зумовленою та відповідає всім основним підставам і принципам криміналізації, зокрема таким як суспільна небезпечність, відносна поширеність, домірність позитивних і негативних наслідків криміналізації, кримінально-політична адекватність криміналізації, внутрішня логічна узгодженість норм із системою права взагалі та кримінального права зокрема [1, с. 82]. Дослідженню цієї проблеми у своїх наукових роботах приділяли увагу такі вчені, як І. О. Бандурка, В. В. Кузнецов, А. В. Ландіна, А. А. Небитов, С. П. Репецький, О. П. Рябчинська та інші, проте вона залишається актуальною і сьогодні, зокрема в аспекті протидії виготовленню та обігу порнографічних предметів. За статистичною інформацією Генеральної прокуратури України [2] кількість облікованих кримінальних правопорушень за статтею 301 КК України [3] за останні п'ять років, незважаючи на незначне зменшення у 2015 та 2016 році, загалом має тенденцію до збільшення: 2013 рік – 1021, 2014 рік – 1152, 2015 рік – 1028, 2016 рік – 925, 2017 рік – 1541.

Власне сама ця стаття 301 «Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів» з моменту набуття ним чинності вже зазнавала змін у 2009, 2010 та 2015 роках. Зауважимо, що чинна її редакція складається з п'яти частин та примітки. Основним складом злочину передбачається відповідальність за ввезення в Україну творів, зображень або інших предметів порнографічного характеру з метою збуту чи розповсюдження або їх виготовлення, зберігання, перевезення чи інше переміщення з тією самою метою, або їх збут чи розповсюдження, а також примушування до участі в їх створенні (частина 1). Кваліфікованим складом злочину передбачається відповідальність за ті самі дії, вчинені щодо кіно- та відеопродукції, комп'ютерних програм порнографічного характеру, а також збут неповнолітнім чи розповсюдження серед них творів, зображень або інших предметів порнографічного характеру (частина 2). Особливо кваліфікований склад злочину охоплює:

– дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або з отриманням доходу у великому розмірі (частина 3);

– дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені щодо творів, зображень або інших предметів порнографічного характеру, що містять дитячу порнографію, або примушування неповнолітніх до участі у створенні творів, зображень або кіно- та відеопродукції, комп'ютерних програм порнографічного характеру (частина 4);

– дії, передбачені частиною четвертою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або з отриманням доходу у великому розмірі (частина 5).

За результатами вивчення тлумачення термінів, використаних законодавцем у вказаній статті, а також проведеного аналізу критичних зауважень науковців щодо її диспозиції та висловлених думок з цього питання, оприлюднюємо для обговорення власні пропозиції з удосконалення кримінального законодавства у цій сфері. Так, на нашу думку, кримінальну відповідальність доцільно передбачити такими статтями КК України [3]: 301 «Виготовлення, зберігання та обіг продукції порнографічного характеру», а також окремою статтею, за допомогою якої захищались би діти: 301-1 «Виготовлення, зберігання та обіг дитячої порнографії». Розглянемо розроблені нами редакції вказаних статей.

Основним складом злочину статті 301 пропонується встановити відповідальність за виготовлення, зберігання або здійснення будь-яких дій з обігу в Україні продукції порнографічного характеру з метою її розповсюдження, а також її розповсюдження (частина 1). Кваліфікованим складом злочину – відповідальність за дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб або з отриманням доходу у великому розмірі, а також розповсюдження продукції порнографічного характеру серед неповнолітніх (частина 2). Особливо кваліфікованим складом злочину – відповідальність за дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою (частина 3). У примітці до статті вказується, що під здійсненням будь-яких дій з обігу в Україні продукції порнографічного характеру слід розуміти її переміщення через державний кордон України або територією України, передачу з використанням засобів телекомунікації та комп'ютерних мереж, а так само її демонстрацію або рекламування. У запропонованих статтях 301 та 301-1 цього Кодексу отримання доходу у великому розмірі має місце, коли його сума у двісті і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Зазначимо також, що відповідно до статті 1 Закону України «Про захист суспільної моралі» [4] продукція порнографічного характеру – це будь-які матеріальні об'єкти, предмети, друкована, аудіо-, відеопродукція, в тому числі реклама, повідомлення та матеріали, продукція засобів масової інформації, електронних засобів масової інформації, змістом яких є детальне зображення анатомічних чи

фізіологічних деталей сексуальних дій чи які містять інформацію порнографічного характеру.

Основним складом злочину статті 301-1 пропонується встановити відповідальність за виготовлення, зберігання або здійснення будь-яких дій з обігу дитячої порнографії, а також її розповсюдження (частина 1). Кваліфікованим складом злочину – відповідальність за ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або з отриманням доходу у великому розмірі (частина 2). Особливо кваліфікованим складом злочину – відповідальність за дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, вчинені організованою групою (частина 3). Зауважимо також, що відповідно до статті 1 Закону України «Про захист суспільної моралі» [4] дитяча порнографія – це зображення у будь-який спосіб дитини чи особи, яка виглядає як дитина, задіяної у реальній або змодельованій відверто сексуальній поведінці, або будь-яке зображення статевих органів дитини в сексуальних цілях.

Висновок. Чинна редакція статті 301 КК України, незважаючи на вже внесені до неї зміни, не є бездоганною та потребує подальшого вдосконалення. З урахуванням отриманих результатів вивчення сучасного стану проблеми, а також висловлених думок фахівців з даного приводу нами вироблені власні пропозиції, реалізація яких може мати позитивний вплив на покращення ситуації у цій сфері. Так, нами пропонується кримінальну відповідальність за дії, пов'язані з порнографічними предметами, передбачити статтями 301 та 301-1 КК України. Уважаємо за потрібне провести широку фахову та наукову дискусію в країні з обговоренням різних пропозицій вчених та практиків щодо доцільності тих чи інших змін і доповнень до законодавства. Наступним кроком має стати імплементація прийнятих обґрунтованих рішень. Запропоновані нами зміни стосуються, зокрема, термінології. Так, вводиться термін «здійснення будь-яких дій з обігу в Україні продукції порнографічного характеру», що розкривається в примітці. Разом із тим, залишаються «виготовлення» та «зберігання», але всі ці дії мають обов'язкову прив'язку до мети розповсюдження, без якої вчинення їх не буде вважатись злочином. Крім того, особлива увага приділяється захисту дітей. Такі пропозиції обумовлюються тим, що саме діти є найбільш уразливими від подібної протиправної діяльності. Такий підхід кореспондується з міжнародно-правовими зобов'язаннями України щодо захисту дітей та світовою практикою їх кримінально-правової охорони від протиправних діянь. Важливо, що при їх імплементації відповідальність за дії проти дітей не буде передбачатись у загальній статті деякими кваліфікуючими та особливо кваліфікуючими ознаками в одному ряді з іншими, що на нашу думку, певним чином, відводить увагу від захисту дітей. Такий крок, тобто захист дітей окремими статтями, дозволить диференціювати відповідальність за дії проти них в залежності від чітко визначених інших кваліфікуючих та особливо

кваліфікуючих ознак. Уважаємо, що це не тільки буде справедливо, але також стимулюватиме правоохоронні органи встановлювати ці інші ознаки, а не зупинятись лише на тій, що пов'язана із залученням дитини або дією проти неї.

Список бібліографічних посилань

1. Кулик С. Г. Кримінологічна характеристика та запобігання злочинам проти моральності : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право». Запоріжжя, 2016. 266 с.

2. Генеральна прокуратура України : офіційний веб-сайт. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=104402 (дата звернення: 17.10.2018).

3. Кримінальний кодекс України від 5 квіт. 2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26.

4. Про захист суспільної моралі : Закон України від 20 лист. 2003 р. *Відомості Верховної Ради України* від 02 квітня 2004 року, № 14.

Одержано 18.10.2018

УДК 343.97:004.056+65.012.8

Лариса Віталіївна ЗУБ,

начальник управління ювенальної превенції

Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України;

Олексій Михайлович РВАЧОВ,

старший викладач кафедри кібербезпеки факультету № 4 (кіберполіції)

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3500-9393>

СУЧАСНІ ЗАГРОЗИ СІМЕЙНИЙ ОНЛАЙН БЕЗПЕЦІ: КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ПРОФІЛАКТИКА ВИНИКНЕННЯ

Сьогодні інформаційні технології та Інтернет в прямому і переносному сенсі вмонтовані і інтегровані в життя кожної людини і вже давно стали впливати практично на всі процеси її життєдіяльності.

Так за даними компанії «InMind Factum Group Ukraine» у II кварталі 2018 року в Україні Інтернетом користувалось хоча б 1 раз на місяць та частіше 65 % населення (особи віком від 15 років та старші). 67 % українських користувачів мають доступ до мережі Інтернет вдома.

При цьому серед жителів:

– міст з населенням більше 100 тис. чоловік 75 % регулярно користуються Інтернетом;

– міст з населенням менше 100 тис. чоловік – 65 % є користувачами Інтернету;

– сільської місцевості – тільки 53 % користувачів.

Серед українських жінок регулярно користуються Інтернетом 52 %, а серед чоловіків – тільки 48 %.

Серед населення регулярно користуються Інтернетом особи у віці: